

A. Rohtla

▷ **KOIDU** ◁

kolhoosi

MAJANDUSLIK

TÕUS

A-22078 II

A. ROHTLA,
VILJANDI RAJOOINI „KOIDU“ KOLHOOSI ESIMEES

„KOIDU“ KOLHOOSI
MAJANDUSLIK TÕUS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

✓

MAANDUSTLIK HOUS
KOLLEGIUM

2

Tartu Riikliku Oikeoli
Raamatukogu
43141

ESTONIAN LIBRARY
TARTU

Arvude keel on kuiv, kuid selle eest hästi selge ja konkreetne. Raske oleks teisiti ka Viljandi rajooni «Koidu» kolhoosi kohta lühidalt mõningaid iseloomustavaid andmeid edasi anda.

Meie kolhoosi kogu pindala on 3220 hektarit, sellest ühiskondlikult kasutatavat maad 3107 hektarit. Põllumajanduslikku maad on kolhoosil 2513 hektarit ja sellest põllumaad 1316 hektarit. Seega on põllumaad kolhoosi üldpindalast umbes 42% ja põllumajanduslikust maast veidi üle 50%. Ülejäänud osa põllumajanduslikust maast oli alles hiljuti peaaegu täielikult vähetootlik looduslik liigniiskuse all kannatav heina- ja karjamaa. Liigniiskuse all kannatas ka tunduv osa kolhoosi põllumaast.

Kolhoosis on 235 kolhoosiperet 336 kolhoosiliikmega. Täistööjoolisi kolhoosiliikmeid on meil kokku 193, neist mehi 77 ja naisi 116. Iga täistööjoolise kolhoosniku kohta tuleb üle 13 hektari põllumajanduslikku maad ja ligemale 7 hektarit põllumaad.

Viis-kuus aastat tagasi peeti «Koidu» kolhoosi Viljandi rajoonis nõrgavõitu ühismajandiks, ja seda täiesti õigustatult. 1951. aastal saime lehma kohta 1654 kg ja 100 hektari põllumajandusliku maa kohta 176,8 ts piima ning 100 hektari põllumaa kohta tootsime 12,8 ts sealiha. Rahalist sissetulekut sai kolhoos 1951. aastal kokku 900 759 rbl. ja iga väljatöötatud normipäeva kohta maksime 3 rbl. 11 kop. raha ning 1,8 kg teravilja.

Murrangu paremusele meie kolhoosi elus töid NLKP septembripleenumil (1953. a.) ning ka hiljem partei ja valitsuse poolt põllumajanduse arendamiseks ettevõetud abinõud. Eriti tahaksin siin ära märkida kolhoosidele vaba planeerimise õiguse andmist. Nüüd polnud meil enam tarvis elada kõrgemalt poolt antud ja tihti täiesti eluvõo-

raste plaanide järgi, vaid võisime oma elu ümber korraldada vastavalt meie reaalsele tingimustele ja võimalustele. Samuti oli määratu suure tähtsusega põllumajandussaaduste varumis- ja kokkuostuhindade tõstmine, kolhoosidele õiguse andmine teravilja riiklike müügikohustuste täitmiseks liha ja piimaga ning paljud teised abinõud. Kuidas see mõjutas «Koidu» kolhoosi tootmistegvust, sellest annab kokkuvõtliku pildi tabel 1.

Tabel 1

Tootmise intensiivsuse tõus 1951. aastast kuni 1957. aastani

Tootmisaasta	Veiste arv 100 ha põllumajandusliku maa kohta	Lehmade arv 100 ha põllumajandusliku maa kohta	Toodetud piima lehma kohta kg	Toodetud piima 100 ha põllumajandusliku maa kohta ts	Toodetud liha (ts)		Saadud teravilja hektarilt ts	Saadud kartuleid hektarilt ts
					eluskaalus 100 ha põllumajandusliku maa kohta	sellest sealihana eluskaalus 100 ha põllumaa kohta		
1951	25	10	1654	176,8	14,0	12,8	11,71	78,25
1953	25,3	11,7	1473	170,2	29,6	29,45	9,28	100,81
1955	17	11,5	1767	241,0	30,3	32,6	8,2	110,2
1956	18	11,9	2655	316,0	38,7	35,4	9,7	117,6
1957	18	12,5	2997	370,0	42,1	50,5	11,81	109,7

Nagu tabelist nähtub, vähendasime 1955. aastaks 1953. aastaga võrreldes veiste arvu 100 ha põllumajandusliku maa kohta. Prakeerisime noorkarjast välja peamiselt alatoitluse tõttu kängunud mullikad, kelledest polnud enam kas või rahuldavagi toodanguga lehma loota, ja likvideerisime pullmullikate pidamise, keda varem tuli paratamatult pidada loomade plaanilise arvu täitmiseks. Samal ajal aga püüdsime igati säilitada lehmade arvu. Veiste üldarvu olime sunnitud vähendama, kuna söötade tootmine oli meil tunduvalt maha jäänud loomade arvu kasvust ja me polnud suutelised söötade tootmist järsult suurendama. Seega oli veiste üldarvu vähendamine sel ajal ainuke reaalne tee, mis lehmade söötmist meil järsult parandada võimaldas. Põllukultuuride saagid jäid mõneks aastaks paratamatult enam-vähem samale madalale tasemele, nagu nad olid varem,

sest nende tõstmiseks oli tarvis teha suurt, pikemat aega nõudvat tööd, milleks meil esialgu aega ei jätkunud veel jõudu.

Loomade pidamistingimuste paranemine kajastub veenvalt toodangunäitajates. Piimatoodang suurenes nii lehma kui ka 100 hektari põllumajandusliku maa kohta, samuti suurenes liha tootmine.

Koos loomakasvatussaaduste tootmise suurenemisega suurenesid ka kolhoosi rahalised sissetulekud ja kolhoosnikute normipäevatasu. Kui me 1951. aastal saime kokku 900 759 rbl. rahalist sissetulekut, siis 1957. aastal saime juba 2 625 515 rbl. ehk üle kahe ja poole korra rohkem. Ühe hektari põllumajandusliku maa kohta saime 1957. aastal rahalist sissetulekut 1043,1 rbl. ja iga väljatootatud normipäeva kohta 29,6 rbl. Iga väljatootatud normipäeva eest maksime 1957. aastal 11,07 rbl. raha ja 2 kg teravilja 1951. aastal makstud 3,11 rbl. raha ja 1,8 kg teravilja asemel.

Tabel 2

Rahaliste sissetulekute ja normipäevatasu suurenemine
1951.—1957. aastani

Aasta	Rahaline sissetulek				Normipäevatasu	
	Taimekasvatusest	Veisekasvatusest	Seakasvatusest	Kokku	Raha	Tera-
					rbl.	vilja
					kg	
1951	276 303	313 026	204 219	900 759	3,11	1,8
1953	237 136	293 714	453 439	1 154 127	4,0	1,5
1955	240 893	769 789	575 219	1 771 593	7,0	2,0
1956	255 898	1 180 350	646 802	2 330 400	8,0	2,3
1957	320 152	1 275 597	765 528	2 625 515	11,07	2,0

Normipäevatasu suurenemise tulemusena kasvab kolhoosis pidevalt kolhoosnikute tööaktiivsus. Kui näiteks 1955. aastal meil iga täistööjõulise kolhoosniku kohta töötati välja keskmiselt 321 normipäeva, siis 1956. aastal juba keskmiselt 401 normipäeva. Meie kolhoosi eesrindlased ületasid selle arvu aga mitmekordselt. Nii töötas 1956. aastal 8. põllundusbrigaadis eesrindlik kolhoosinoor Hillar Tuul välja 1097 normipäeva ja Meinhard Lepik 918 normi-

päeva. Aktiivselt võtavad ühistööst osa ka mittetöökohustuslased vanad ja alaealised. Normipäevade väljatöötus iga täistöövõimelise kolhoosniku kohta oleks 1956. aastal olnud veelgi suurem, kui me heina- ja viljakoristamise ning kartulivõtmise töid osaliselt poleks teinud tükitööna, makstes selle eest naturaaltasuna teatava protsendi koristatud saagist, ilma nende tööde eest normipäevi arvestamata. Nii maksime näiteks teravilja koristamisel tehtud tööde eest 31 tonni teravilja väljaspool normipäevade eest makstavat naturaaltasu.

Töö organiseerimine ja tasustamine

Meie kolhoosis on taimekasvatuse tähtsamaks ülesandeks ühisloomade söödaga varustamine ja kolhoosiliikmete kindlustamine leivaviljaga. Peamiseks kaubatoodangut andvaks tootmisharuks on meil aga loomakasvatus — esmajärjekorras veise- ja seakasvatus. Vastavalt sellele jaguneb ka enamik kolhoosis kulutatavatest normipäevadest.

Et kolhoos asub kaugel suurematest linnadest ja tööstuskeskustest, siis köögiviljanduse ja teiste lähedast turgu nõudvate tootmisharudega me nimetamisväärselt ei tegele. Samal põhjusel müüme ka loomakasvatussaadused peale riiginormiks ja masina-traktorijaama poolt tehtud tööde eest naturaaltasuks minevate saaduste riikliku kokkuostu korras.

Tabel 3

Normipäevade kulutamine aastail 1951—1956

Aasta	Kulutatud normipäevi kokku	nendest		
		taimekasvatuses	veisefarmis	seafarmis
1	2	3	4	5
1951	107 519	40 516	21 718	4149
1953	105 278	29 536	23 304	6611
1955	96 420	33 045	28 124	7686
1956	107 102	40 700	26 028	6244

Võrreldes normipäevade kulutamise suurenemist veisekasvatuses ja seakasvatuses toodangu tõusuga nendes toot-

misharudes, näeme, et normipäevade kulutamine on suurenenud suhteliselt tunduvalt vähem toodangu suurenemisest samal ajal. Kokkuhoidu normipäevade kulutamisel veise- ja seafarmis oleme saavutanud loomakasvatusalal töötajate töönormide järjekindla reguleerimisega, mis on olnud võimalik farmitööde järkjärgulise mehhaniseerimise tulemusena. Seega on meil normipäevade kulu loomakasvatussaaduste ühiku tootmiseks järjest vähenenud.

Tabel 4

Kulutatud normipäevi toodanguühiku kohta

Aasta	Kulutatud normipäevi ühe tonni piima tootmiseks	Kulutatud normipäevi ühe tsentneri sealiha tootmiseks
1953	56,5	21,12
1955	48,1	16,8
1956	38,4	17,12

Töönormide reguleerimine loomakasvatuses on tingimata vajalik ja õige, sest toodangu tõus ei olene siin üksnes loomakasvatuse alal töötajate tööst, vaid väga suurel määral söödabaasi ja loomade pidamistingimuste parandamisest. Seejuures aga oleme silmas pidanud, et kõrgetoodanguliste loomade hooldamine nõuab karjatalitajatelt ka rohkem tööd ja hoolt. Seepärast oleme töönormide reguleerimisel alati arvestanud seda, et koos toodangu tõusuga kindlasti tõuseks ka loomakasvatuses töötajate töötasu. Kuid nagu eespool toodud andmetest nähtub, kulutame me 1 tonni piima ja 1 ts sealiha tootmiseks ka praegu veel liiga palju inimtööjõudu, mis muudab toodangu omahinna kalliks. Seepärast on meil vaja edaspidi veel palju tööd teha farmitööde mehhaniseerimise, söödabaasi tugevdamise ja loomade pidamistingimuste parandamise alal.

Taimikasvatuse tootmissektor on meil jaotatud kaheksasse põllundusbrigaadi, nii et igale brigaadile kuulub keskmiselt 250—350 hektarit põllumajanduslikku maad. Võib tekkida küsimus, miks meil nii palju brigaade on loodud ja need on nii väikesed. 1952. ja 1953. aastal oli ka meie kolhoosis ainult 2 põllundusbrigaadi, kuid nende bri-

gaadide suuruse juures oli brigadiril täiesti võimatu korralikult töid organiseerida ja juhtida ning oma brigaadi elust iga päev selget ülevaadet saada. 1954. aastal tõstisime brigaadide arvu neljale ja 1955. aastal kaheksale, ning tundub, et praegu olemas olevate brigaadide suurus on meie tingimustes täiesti normaalne. Brigadiridel on nüüd oma brigaadi töödest ja toimetustest alati täielik ülevaade ja tööde korraldamisega brigaadis tulevad nad edukalt toime, ilma et meil tarvis oleks brigaadides veel täiendavalt alalisi töögrupe luua. Brigaadi juhtimise eest saavad brigadirid meil vastavalt maa suurusele 35—45 normipäeva kuus. Brigaadi juhtimise kõrval tehtud töö eest saavad nad lisaks brigadiri tasule normipäevi, vastavalt tehtud töö hulga. Isemajandavaid kompleksbrigaade ei ole meil olnud ja nende loomise järele ei ole meil ka praegu erilist vajadust.

Kuigi meil brigaadides alalisi töögrupe pole moodustatud, oleme mõningate hooajaliste tööde juures, nagu heinätöödel, viljakoristamisel ja kartulivõtmisel, tööde väljaandmist väikestele gruppidele, isegi kuni üksikutele perekondadele, siiski praktiseerinud. Niisugusel korral ei ole me tööd tasustanud normipäevade alusel, vaid tehtud töö eest oleme töötajatele andnud teatud protsendi koristatud heinast, viljast või kartulitest. Selliselt töö korraldamise eesmärgiks on olnud kolhoosnikute materiaalse huvitatuse tõstmine tööde võimalikult kiirema sooritamise ning sellega ühtlasi suurema ja kvaliteetsema saagi saamise vastu. Meie kogemustel on selline tööde korraldamise viis hoogtööde puhul ennast igati õigustanud.

Loomakasvatus on meil veisekasvatuse osas allutatud veisefarmi juhatajale, teiste loomaliikide osas aga segafarmi juhatajale. Söödakorraldajaid farmidel ei ole. Kolhoosis on kaks laohoidjat, kellest üks vastutab koresööda ja teine vilja eest. Kartulid aga on brigadiride vastutaval hoiul. Need ametimehed annavad ka söödad välja. Söötade kasutamise arvestamist peavad aga farmijuhatajad. Muidugi on meie kolhoosis ka agronoom ja zootehnik, kes on vastavalt oma alade üldjuhtideks.

Töö tasustamise põhivormiks meie kolhoosis on normipäevatasu. Et meil normipäevatasu on juba rahuldaval tasemel, siis on see olnud kolhoosnikuile ka küllaldaseks stiimuliks korralikuks osavõtmiseks ühistööst.

Seepärast ei ole meil otstarbekohaseks osutunud hooajatoodel tööst osavõtmise eest lisatasu maksmist laialdaselt kasutada. Oleme seda moodust kasutanud ainult heinatöodel ja kartulivõtmisel. Kindel koht on aga meie kolhoosis üleplaani toodangu eest makstaval preemial. Samuti oleme püüdnud selle poole, et aasta alguses planeeritud normipäevatasu ei oleks inimestele mingi kauge unistus, mille kohta võib öelda: «Kui läheb hästi, siis saame ta ükskord aasta lõpul kätte, kui aga äpardub, siis pühi suu puhtaks.» 1956. aastal oli meil normipäeva kohta planeeritud 8 rubla ja selle maksime igale kolhoosnikule kvartali lõpul iga tehtud normipäeva eest peo peale. 1957. aastal maksime normipäevale planeeritud 10 rubla raha juba iga kuu lõpul välja. Naturaaltasu oleme siiani jaganud pärast koristustööde lõppu, kuid sellestki ei pea me väga rangelt kinni. Kui inimesel on vaja, siis anname talle ka osa vilja varem kätte. Eriti tähtis on niisugune töö tasustamise viis uutele kolhoosi liikmetele. Näiteks 1956. aastal astus «Koidu» kolhoosi liikmeks 29 uut inimest. Kuidas need inimesed aga oleksid saanud meile tööle tulla, kui neil oleks tulnud oma töötasu aasta lõpuni oodata?

Normipäevale planeeritud rahalise tasu osalist välja maksmist iga kuu või kvartali lõpul, niinimetatud avansi andmist, me ei praktiseeri. Esiteks ei ole siin üldse tegemist avansiga, vaid väljateenitud töötasuga, ja teiseks võib niisugusel korral olukord kergesti kujuneda selliseks, et kui normipäevale planeeritud 10 rublast maksta inimestele väljatöötatud normipäevade eest kätte «avansina» ainult 2 rbl., siis ainult selle kahe rubla eest ka tööd tehakse. Imestada pole siin midagi, sest kuidas võime nõuda kolhoosnikutelt, et nad oleksid planeeritud normipäevatasu peale kindlad, kui selle peale kindel pole kolhoosi juhatus isegi. Neil kaalutlustel otsustasimegi normipäevale planeeritud rahalise tasu iga kuu lõpul täies ulatuses välja maksta. Et me aga aasta lõpuks «pankrotti» ei jääks, selle eest tuleb kolhoosi juhatusel hea seista juba oma tootmis- ja finantsplaani koostamisel ning hiljem kolhoosi elu juhtimisel. Aasta ei ole aastale vend ja eriti põllumehele võib mõnigi aasta halbu üllatusi tuua. Et need üllatused aga ei suudaks meie plaanipärast elu segi lüüa, selleks oleme varunud väikese reservi. Näiteks möödunud aastal oleksime vast võinud iga väljatöötatud normipäeva eest maksta kuni 10 rbl. raha, kuid me piirdusime plaanitud normipäevatasuga. Nii moo-

dustasime 1957. aastaks juba väikese tagavarafondi, et meil mõne kuu lõpul ei tuleks kolhoosnikutele töötasu maksmata jätmisega pettumust valmistada. Pean märkima, et niisugune töötasu maksmise viis on meil kolhoosnikute tööaktiivsuse tõstmisel tähtsaks abinõuks olnud.

Arendame ühisloomakasvatust

Nagu juba eespool märgitud, on «Koidu» kolhoosis põllumajandusliku tootmise põhisuunaks loomakasvatus — esmajärjekorras piimakarja pidamine ja seakasvatus. Vastavalt sellele oleme asunud ka oma ühismajandit välja arendama. Peamine tähelepanu on meil pööratud loomade pidamistingimuste parandamisele, s. o. kõigi võimaluste ärakasutamisele ühiskarja söödabaasi korraldamisel ja väljakujundamisel ning uute loomakasvatushoonete ehitamisel ja olemasolevate ruumide kohandamisel suurmajapidamise tingimustele.

Rekordnäitajateni ei ole meie ühismajand loomakasvatustusaaduste tootmisel ega ka teistel aladel veel jõudnud, kuid tänu kolhoosi kogu kollektiivi ühistele jõupingutustele oleme suutnud ületada nn. «surnud punkti» ja asunud kindlalt tõusuteele.

Samm edasi piimatoodangu suurendamisel

Esimese pika sammu veisekasvatuse arendamisel astus «Koidu» kolhoos 1956. aastal. Võrreldes 1955. aastaga, tõstisime me 1956. aastal piimatoodangut lehma kohta keskmiselt 888 kg võrra ja suurendasime kolhoosis piima kogutoodangut rohkem kui 232 tonni. Piima tootmisel 100 hektari põllumajandusliku maa kohta tõusime vabariigi kolhooside paremusjärjestuses 11. kohale. Kuidas me siis seda saavutasime? Sellele küsimusele on lihtne vastata. Tuletasime meelde vanasõna: «Lehm lüpsab suust ja kana muneb nokast» ning asusime selle kuldse ütluse järgi asju ajama. Kõigepealt tõstisime uuesti ausse põldheina, mida meie ümbruse talupojad juba palju aastaid enne kolhoosi astumist olid edukalt kasvatanud ja mida nad hindasid kui ühte tähtsat loomasööta. Muidugi, imet me siin ühe aastaga ei suutnud teha ja põldheina saak ei ulatunud «Koidu» kol-

hoosis 1955. aastal isegi veel mitte keskmise saagi tasemeni, sest suur osa põldheinaväljadest oli meil kolmanda, neljanda ja isegi vanema kasutusaasta põldheina. Mida neilt põldudelt aga korraliku väetamise ning õigeaegse ja hoolika koristamisega võimalik oli võtta, seda me ka võtsime. Nii kogusime siiski kenakese koguse väärtuslikku heina, nii et seda jätkus piimakarjale kogu talveks 3—4 kg lehma kohta päevas. Koresööda koguseid suurendasime loodusliku heina ja põhuga. Silo ja söödajuurvilja oli meil varutud napivõitu. Meil on aga piiritusevabrik otse külje all ja kui talvel teed kinni tuiskasid, nii et kaugemalt kolhoosid juurde ei pääsenud, siis saime sealt ka praaka. Peale selle, mis seal salata, andsime lehmadele ka jõusööta kaunis ohtralt. Kinnislehmadele andsime 1955/56. aasta talveperioodil 1 kg jõusööta päevas. Sama koguse jõusööta said ka lüpsvad lehmad esimese viie liitri piima kohta päevas. Päevas üle viie liitri saadud piima iga liitri kohta andsime aga kuni 400 g jõusööta. Osaliselt kasutasime jõusöödaks oma majandis toodetud teraviljasaadusi. Et aga teraviljasaagid on meil alles suhteliselt madalad, moodustas põhilise osa jõusöödast ostujõusööt, mida saime vahetuskaubanduse korras piima ja liha eest.

Niisugune tugevdatud, osaliselt isegi avansina ettesöötmine õigustas end täielikult. Kõigepealt tõusis selle tagajärjel muidugi piimatoodang. Veelgi tähtsam aga on vast see, et tänu tugevamale söötmisele saime endale vähemalt keskmise väärtusega karja.

Meie piimakari koosnes suures osas noortest, noorloomaeas kaunis halbades söötmis- ja pidamistingimustes kasvanud lehmadest, kes sel ajal olid oma arengus tunduvalt maha jäänud. Pidamistingimuste järsu parandamise tulemusena kasvasid meil aga nendest esimesel ja ka juba teisel laktatsioonil lüpsvatest noortest lehmadest täiesti rahuldavalt arenenud ja rahuldava toodanguvõimega loomad. Seda kinnitab kas või seegi fakt, et 1956. aasta lõpul tunnistasid meie veisefarm eesti punase karja tõufarmiks.

1956. aasta kevadel arutasime juhatause laiendatud koosolekul loomatalitajate ja kolhoosi aktiivi osavõtul, kuidas loomade suvist pidamist paremini korraldada. Sellel koosolekul tulime ühiselt kindlale otsusele, et niisugusele naljatagemisele, kus lehm suvel uitab mööda looduslikku karjamaad, tuleb sealt tühja kõhuga lauta ning läheb laudast pärast lüpsi niisama tühjalt tagasi, on tarvis otsustavalt

lõpp teha. Kultuurkarjamaade rajamist alustati meil alles 1955. aastal ja need ei suutnud veel kaugeltki karja suvist haljassööda vajadust katta. Seepärast otsustasime rajada põllukultuuridest koosneva haljaskonveieri niisuguse arvestusega, et see suvise haljassööda puudujäägi täielikult kataks. Haljaskonveieri koostamisel pidasime silmas kolme põhilist perioodi: kevadist siirdeperioodi, suveperioodi ja sügisest siirdeperioodi. Söötade tootmise planeerimisel lähtusime loomade arvust ja plaanilistest toodangunäitajatest. Plaanid aga olid meil üsna julged. Tahtsime nimelt tõsta piimatoodangu lehma kohta eelmise aasta 1767 kilogrammilt 2300 kilogrammile, s. o. ligi 550 kg võrra.

Uheks raskemaks perioodiks, kus kari kannatas söödanappuse all, oli meil varematal aastatel alati kevadine siirdeperiood. Talvised söödavarud hakkasid selleks ajaks lõpukorrale jõudma, väljast aga suuremat veel võtta ei olnud, sest meie looduslikel rohumaadel on rohukasv kevadel äärmiselt aeglane. Kuid just sellel perioodil vajas kari tugevat söötmist, nii kehaseisu parandamiseks kui ka toodangu suurendamiseks. 1956. aasta kevadel aitas meid sellest kitsaskohast üle haljasrukis. Et toodangu tõusu kõige kiiremini saavutada, hakkasime haljasrukist etteniidetult loomadele söötma juba laudaperioodi lõpul lisaks talvisele söödaratsioonile. Haljasrukist kasutasime peaaegu kuni juuni keskpaigani, siis hakkas seda asendama juba loodusliku karjamaa roh, millele lisaks andsime etteniidetult haljaskonveieris teise lülina ettenähtud põldheina. Peale loodusliku karjamaa kasutasime 1956. aasta suvel loomade karjatamiseks veel umbes 40 hektari ulatuses vanu põldheinavälju ja sügisel ädalaid.

Et meil kultuurkarjamaa, arvestades asukoha sobivust, oli rajatud peamiselt esimese ja teise aasta põldheinaväljadele, siis me 1956. aasta suvel kultuurkarjamaad karjatamiseks ei kasutanud, vaid söötsime siin kasvava ristikurikka põldheina haljasmassi loomadele etteniidetult. Niiviisi saime sellelt maa-alalt tunduvalt suurema saagi, kui oleksime saanud alles täiesti väljakujunemata kamaraga koplites karjatamise teel. Haljassöödaks etteniidetud põldhein andis meil keskmiselt 180 kuni 200 ts haljasmassi ehk söötühikutes arvestatult umbes 2500 sü hektarilt. Lisasöödaks kasutasime karjale etteniidetult umbes 20 hektarilt põldheina, mida jätkus anda kuni juuni teise pooleni 30—40 kg lehma kohta päevas.

Kolmanda lülina oli meil haljaskonveieris 1956. aasta suvel segatis. Segatist külvasime kevadel mineraalmaale 23 hektarit ja soo-uudismaale 11 hektarit. Et võimaldada segatise kasutamist haljassöödana pikema perioodi vältel, külvasime seda kolmel erineval ajal. Segatise söötmist alustasime juuli teisel poolel ja kasutasime seda kuni septembrini, andes segatise haljasmassi samuti kui põldheina omagi 30—40 kg lehma kohta päevas. Peale segatise kasutasime septembris karjale lisahaljassöödaks ka kaera, mis ei jõudnud valmida.

Neljanda lülina meie haljaskonveieris oli söödakapsas, mida kasvasime 12,5-hektarilisel pindalal. Söödakapsa söötmist alustasime septembri lõpul ning seda jätkus meil ka veel oktoobri teisel poolel ning isegi novembris, kui kari oli juba laudas. Pean ütleva, et söödakapsas on üks kuldaväärt kultuur, mille kasvatamisest me ei loobu ka siis mitte, kui me karja suvise söötmise oleme suutnud juba täielikult lahendada kultuurkarjamaaga.

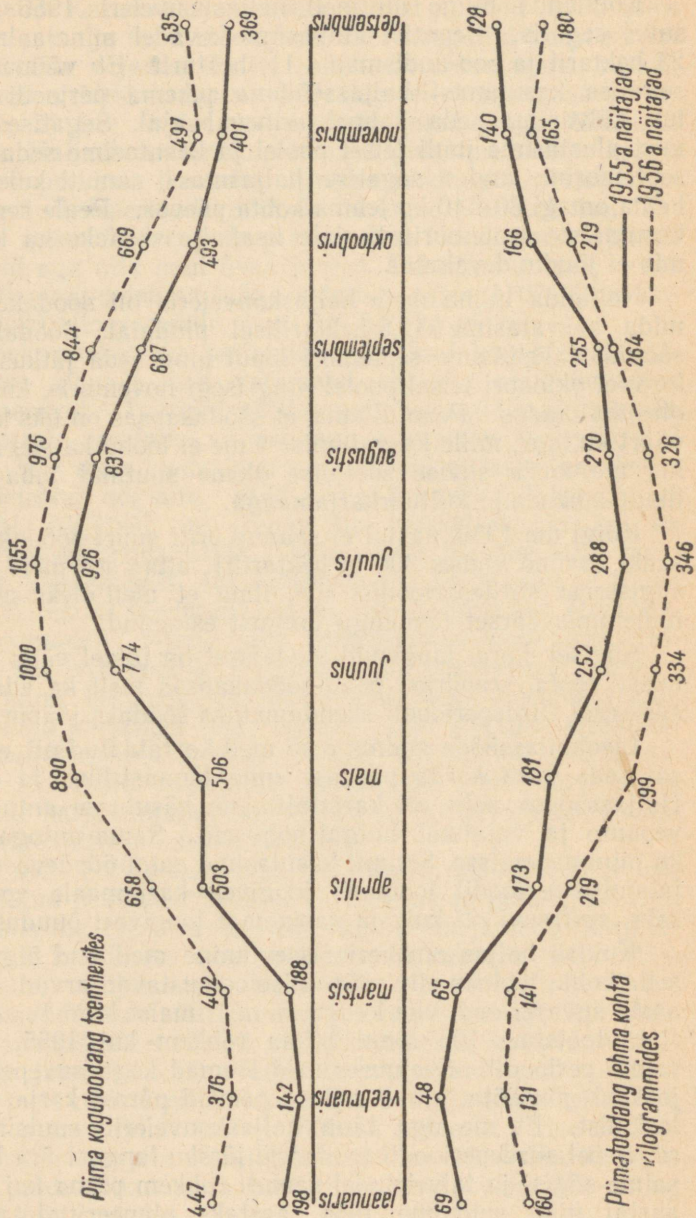
Kuigi me 1956. aastal ei saanud eriti suurt söödakapsasaaki (saime umbes 300 ts hektarilt), aitas see meid siiski sügisesest siirdeperioodist üle, ilma et meil oleks sel ajal nimetamisväärset toodangu langust esinenud.

Sügisel kord langenud toodangut on talvel väga raske uuesti tõsta, seepärast peab söödakapsas meil ka edaspidi sügisesel siirdeperioodil asendamatuks söödaks jääma.

Lisahaljassööda andmine oli meil korraldatud nii, et kari sai seda kaks korda päevas: enne lõunast lüpsi ja õhtul. Haljassööda veoks oli karjatalitajate käsutusse antud üks veoauto ja vajalikul hulgal hobuseid. Sama autoga viidi ka piim meiereisse. Samuti kasutasime autot ööpäevase karjatamise perioodil loomade joogivee karjamaale vedamiseks, sest suvi oli kuiv ja karjamaal joogivesi puudus.

Kuidas haljaskonveieri sisseviimine meil end õigustas, selle kohta tooksin siin mõned iseloomustavad arvud. 1956. aasta suveperioodi viie kuuga, s. o. 1. maist kuni 1. oktoobrini, tootsime 103 tonni piima rohkem kui 1955. aasta samal perioodil. Seejuures said loomad kogu suveperioodi jooksul jõusööta ainult mõned päevad pärast karja väljalaskmist. Et me aga tänu haljaskonveierile suutsime ka sügisesel siirdeperioodil toodangu järsku langust ära hoida, saime sügis- ja talvekuudel samuti rohkem piima kui 1955. aastal ning suutsime 1956. aastaks planeeritud piima-

Piima kogutoodang tsentnerites ja toodang lehma kohta kilogrammides
1955. ja 1956. aastal

toodangu lehma kohta 300 kg võrra ületada. Piimatoodangu tõusu kuude lõikes 1956. aastal, võrrelduna 1955. aastaga, iseloomustab toodud diagramm.

Võib tekkida küsimus, et kui me 1956. aasta suvel söötisime karjale lisahaljassöödana ära suurel hulgal põldheina, segatist ja rukist, kuidas me siis oma karjaga järgneval talvel toime tulime? Kas ei esinenud meil suvise külluse asemel talvel sööda nappus? Ei esinenud. Muidugi, pillata meil söötasid ei olnud ja ei hakka niipea olemagi, kuid omadega tulime kenasti välja ja piimatoodang ei langenud, vaid 1955/56. aasta talveperioodiga võrreldes koguni tõusis. Seejuures andsime karjale jõusööta palju vähem kui eelmisel talvel.

Märkisin juba eespool, et tõstisime uuesti ausse põldheina. 1955. aasta kevadel tegime selle väärtusliku sööda-kultuuri uskult 122 hektari ulatuses, seega tunduvalt rohkem kui eelmistel aastatel. Siit saime 1956. aasta suvel juba hea põldheinasaagi. Põldheina varusime 1956/57. aasta talveperioodiks kokku 484 tonni, nii et saime seda lüpsvatele lehmadele anda 5 kg päevas. Kinnislehmadele aga andsime sama koguse looduslikku heina. Ka põhu kogusime sügisel korralikult kokku ning seda jätkus loomadele vabalt kogu talveks.

Tuginedes eelmise aasta kogemustele, rajasime ka 1957. aastal loomade suvise söötmise suurel hulgal lisahaljassöötade tootmisele ning veelkordselt kinnitasid tulemused selle sammu õigsust. 1957. a. oli meil piima kogutoodang eelmise aastaga võrreldes 115% ja piimatoodang keskmiselt lehma kohta oli tõusnud 342 kg võrra. Karjale suveks lisahaljassöötade kasvatamist jätkame vastavalt vajadusele ka tulevikus, kuni oleme kultuurkarjamaade pindala jõudnud suurendada niisuguses ulatuses, et see on suuteline täielikult katma karja suvise haljassöödavajaduse. Kevadisel siirdeperioodil kavatseme haljasrukki asendada juba lähemal ajal täielikult keraheinaga.

Siiani olen käsitlenud ainult söötade tootmist meie kolhoosis. Nüüd aga tahaksin mõne sõna rääkida teisest karja produktiivsuse suurendamisel väga tähtsast tegurist — inimestest. Kindlasti ei oleks me nii kiiresti suutnud rühkida piimatootmise poolest eesrindlike kolhooside hulka, kui meie lautades poleks töötanud sellised eesrindlikud töötajad, nagu Pelageja Järvekül, Endla Birkholts,

Maimu Kallas, Leida Önnis, Anna Mirka ja paljud teised. Meie tublid lüpsjad-karjatalitajad on omavahel pingelises sotsialistlikus võistluses ja see pinge tõuseb tänu sellistele aktivistidele, nagu Pelageja Järvekül, Endla Birkholts ja Natalie Usta, päevast päeva veelgi. Kui Pelageja Järvekül näiteks 1956. aastal lüpsis igalt temale kinnistatud lehmalt 3876 kg piima, siis 1957. aastal sai ta igalt temale kinnistatud lehmalt keskmiselt 5573 kg piima ja tõusis selle tulemusega vabariigi kolhooside lüpsjate-karjatalitajate vahelises sotsialistlikus võistluses kindlalt kolmandale kohale.

Tubli töö eest anti Pelageja Järveküljele 1958. a. alguses Sotsialistliku Töö Kangelase austav nimetus.

Lüpsjate-karjatalitajate vahelise sotsialistliku võistluse aluseks on vastavalt iga lüpsja lehmadegrupi toodanguvõimele väljatöötatud ja kinnitatud piima väljalüpsi plaan. Plaani täitmise kohta teeme kokkuvõtte iga kümne päeva järel. Et tõsta inimeste materiaalselt huvitatust plaanide täitmise ja ületamise vastu, anname 15% üleplaaniisest toodangust lüpsjatele-karjatalitajatele preemiaks. Kuna me 1956. aastal ületasime plaanilise piimatoodangu lehma kohta kogu kolhoosi ulatuses 300 kg võrra, siis on täiesti arusaadav, et paljud meie lüpsjad-karjatalitajad said üsna soliidselt lisatasu. Nii sai Pelageja Järvekül 1956. aastal üleplaaniisest toodangu eest 2661 rbl. preemiat. Kuna meil peaaegu igal kolhoosiperel on lehm, oleme lüpsja-karjatalitaja soovi korral preemiaks andnud piima asemel ka raha, arvestades ühe liitri piima hinnaks 1 rbl. 26 kop., millist hinda kolhoos saab aasta keskmisena võitlustusele äraantud piima eest.

Siiani oleme me kõigile lüpsjatele-karjatalitajatele andnud preemiat ühtlaselt (15% üleplaaniisest toodangust), arvestamata seda, kui palju ta ühe tsentneri piima tootmiseks söötasid kulutas. Lähemal ajal aga kavatseme ka veisefarmis sisse seada niisuguse korra, et üleplaaniisest toodangu eest makstava preemia suurus oleks sõltuv ühe tsentneri piima tootmiseks kulutatud söötade hulgast. Seafarmis oleme seda põhimõtet juba üle aasta edukalt rakendanud ja see on meil aidanud kõrvaldada söötade raiskamise.

Tubli töö eest püüame lüpsjatele-karjatalitajatele maksta ka korralikku tasu. Iga 100 liitri toodetud piima eest saavad nad 1,3 normipäeva. Peale selle saavad nad veel loomade hooldamise eest 0,7 normipäeva iga lehma

kohta kuus. Nii töötas Pelageja Järvekülg 1956. aastal välja 893 normipäeva, mille eest ta sai 7144 rbl. raha, lisaks sellele veel eelpoolnimetatud preemia 2661 rbl. ulatuses ja üle 2 tonni teravilja. Palju väiksem ei olnud ka meie teiste lüpsjate-karjatalitajate töötasu.

Olulist osa karja pidamistingimuste parandamisel ning seega ka produktiivsuse suurendamisel täidavad loomakasvatushooned. Nende korrastamisele oleme tõsist tähelepanu pööranud, ainult et selle küsimuse lahendamisel läksime natuke erinevat teed, võrreldes vabariigi paljude teiste kolhoosidega. Arutasime oma kolhoosiperes päris põhjalikult seda asja ja jõudsimel lõpuks ühiselt järgmisele kindlale otsusele: oleks mõttetu hakata uusi moodsaid loomalautu ehitama, jättes samal ajal olemasolevad hooned kasutult lagunema. Nii võtsimegi kõigepealt käsile olemasolevate hoonete ümberehitamise ja remontimise ning saime niiviisi suhteliselt väikeste kulutustega täiesti rahuldavad laudad. Mõningad neist lautadest on küll väikese võitu, nii et meil lüpsikari asub praegu viies eri kohas laiali, kuid selle eest on meil kari jaotatud ka enam-vähem ühtlaselt kogu kolhoosi territooriumile, mis vähendab tunduvalt transpordikulusid söötade ja sõnniku veol. Nii võib kokkuvõttes ütelda, et pole halba ilma heata.

Kuuest lüpsikarja laudast (Kaarli laut koosneb kahest lähestikku asuvast hoonest) on kolm puhaslaud ja kolm sõnnikulaud. Kõigis puhaslautades, mis mahutavad kokku 280 looma, on automaatjootmine ja masinlüps.

Puhaslautadest veab karjamees sõnniku iga päev otse põllule patareidesse. Sõnnikulautadest veame sõnniku aga välja vastavalt sellele, kuidas lautadesse on sõnnikut kogunenud ja selle äraveoks vajadus tekib.

Olemasolevatest hoonetest tehtud sõnnikulautades asub ka noorkari.

Peab ütleva, et need laudad on siiani täiesti korralikult täitnud oma otstarbe nii lüpsikarja kui ka noorkarja pidamise osas. Nüüd aga võime vajaduse korral asuda ka juba uute lautade ehitamisele, sest karjast praegu saadavate sissetulekute juures ehitab kari — piltlikult öeldes — ise endale eluhooned üles.

Ja nüüd lõpuks veel mõni sõna noorkarjakasvatusest.

Nagu juba kord mainisin, kasvas meil noorkari mõni aasta tagasi lubamatult halbades tingimustes, kannatades söödanappuse all. Tagajärjeks oli, et paljud noorveised

tuli kui produktiivloomadeks kõlbmatud realiseerida lihaks. See loomulikult ei soodustanud meil lüpsikarja suurenemist ega hea piimaanniga lehmade juurdetulekut karja. Niisugusele noorkarja pidamisele oleme nüüd lõpu teinud ja samaaegselt lehmade söötmise parandamisega parandasime ka noorveiste söötmist.

Talveperioodil saavad meil vanema rühma mullikad 7 kg koresööta ja 0,5 kg jõusööta ning noorema rühma mullikad 5 kg koresööta, 0,5 kg jõusööta ja 8—10 liitrit lõssi päevas. Poole koresöödast moodustab hein ja teise poole põhk.

Suveperioodil on vanema rühma mullikad ainult karjamaasöödal, nooremale rühmale anname aga ka suvel lisaks karjamaasöödale mullika kohta 0,3 kg jõusööta ja 8—10 liitrit lõssi päevas.

Sellise söötmise juures on noorkari püsinud keskmises toitumuses ja andnud täiesti rahuldavat ööpäevast juurdekasvu. 1956. aastal oli vanema rühma mullikate keskmine ööpäevane juurdekasv 400 grammi piires ning noorema rühma mullikatel 600 grammi. Vanemasse rühma kuuluva noorkarja talitaja Priidel sai aga tema hooldada olnud mullikate ööpäevaseks juurdekasvuks 420 grammi ning nooremasse rühma kuuluva noorkarja talitajatest Miller 665 grammi ja Leiaru 656 grammi.

Praegu kasvavast noorkarjast saame juba korralikku täiendust oma lüpsikarjale ja ka mullikaid tõuloomadena müügiks.

Seakasvatus on meie kolhoosis üheks tulusamaks tootmisharuks

Sealiha (eluskaalus) saime «Koidu» kolhoosis 1956. aastal iga 100 hektari põllumaa kohta 35,4 tsentnerit, kusjuures ühe tsentneri tootmiskuludeks kujunes 688 rubla. Rahalist sissetulekut saime seakasvatusest 647 000 rubla. Kulutusi oli seejuures 374 000 rubla. Seega andis seafarm 1956. aastal meile 273 000 rubla ehk üle 40% kogu seafarmist saadud sissetulekust kasumit. Niisuguste näitajateni jõudsimme tänu sellele, et püüdsime võimalikult igal sammul arvestada ökonoomiat.

Suuri teeneid on selles kahtlemata meie tublil farmijuhatajal, kelleks on juba algusest peale olnud hoolas ning

suurte teadmiste ja kogemustega vana loomakasvataja Jaak Järv.

Seakasvatuse tulukuse tõstmisel oleme lähtunud põhi-mõttest saada igalt emiselt aastas võimalikult rohkem põrsaid ja alandada seega põrsaste omahinda. Iga põhiemis peab andma aastas kaks pesakonda põrsaid, nii et esimene poegimine oleks märtsis-aprillis ja teine poegimine septembris-oktoobris.

Et saada suuremaid põrsaperekondi, paaritame emiseid samal innaajal kindlasti kahe tavaliselt eri tõugu kuldiga. Niiviisi saime möödunud aastal iga emise kohta keskmiselt 17,2 põrsast, kusjuures meie üks tublim emisetalitaja Erna Vaher sai emise kohta keskmiselt 21,3 põrsast.

Vere värskendamiseks meie seafarmis ostsime möödunud sügisel Läti NSV-st ühe «Dollari» liinist pärineva kuldi ja kaks suguemist.

Vaatamata sellele, et saime 1956. aastal igalt emiselt enam-vähem rahuldava arvu põrsaid, oli põrsa omahind veel kõrge, ümmarguselt 200 rubla, ja seda just sellepärast, et jätsime põrsaste omahinna alandamiseks kasutamata tähtsa reservi — ühekordsed emised. Vanu põhiemiseid peame ka nende intensiivse kasutamise juures söötma ühe pesakonna põrsaste saamiseks kuus kuud, ilma et nad seejuures enam kasvaksid. Noortelt, ühekordselt poegimiseks kasutatavalt emistelt saame aga pesakonna põrsaid, kusjuures nad ka ise samal ajal kasvavad.

1957. aastal asusime seda viga parandama ja kevadel poegis meil juba 10 ühekordset emist. Ühekordsete emiste kasutamisel saadud kogemused on meid täielikult veennud nende kasulikkuses. Tiinusperioodil ei andnud ühekordsed emised meil sugugi vähem juurdekasvu kui nuumikud. Ja kuigi nad pärast poegimist ja imetamisperioodil osa oma kaalust kaotasid, ületas tiinusperioodil saadud juurdekasv selle kao tunduvalt, nii et ühekordselt poegimiseks kasutatavalt emistelt saime pesakonna põrsaid keskmiselt 4—4,5 söötmiskuuga. Seejuures ei olnud ühekordsetelt emistelt saadud põrsapesakonnad eriti palju väiksemad kui põhiemistelt saadud pesakonnad. Samuti oli ühekordsetelt ja põhiemistelt saadud põrsaste eluskaal võõrutamisel pea-aegu võrdne, nagu nähtub tabelist 5.

Tabel 5

Põrsaste saamine põhiemistelt ja ühekordsetelt emistelt 1957. aasta esimesel poolel

Emisetalitaja nimi	Saadud ja võõrutamiseni kasvatatud põrsaid keskmiselt ühe pesakonna kohta	Põrsaste keskmine eluskaal võõrutamisel
Erna Vaher	12,8	17,7
Leida Tozen	9,3	18,0
Valve Ploum	10,4	14,8
Ilse Kesa (ühekordsete emiste talitaja)	9,6	16,0

Pärast põrsaste võõrutamist püüavad noored, ühekordsetelt poegimiseks kasutatud emised kiiresti oma kehaseisu taastada ja neil on tohutu isu. Seetõttu on nende nuumamine suvel väga kerge ning see toimub meil peamiselt odava haljassööda ja lõssiga, kusjuures kallist jõusööta kulub palju vähem kui nuumikute söötmisel.

Väga tähtis on aga see, et kasutades ühekordseid emiseid, saame just kevadperioodil palju põrsaid, kellede arenemine suvel on intensiivsem kui sügisestel põrsastel talvel, ning nende üleskasvatamiseks saab kasutada suurel hulgal odavat haljassööta. Samuti on suveperioodil sigade

Söötade kulutuse ja juurdekasvude arvestamise tabel

Seatalitaja	Sigade arv	Sigade keskmine eluskaal grupis kg	Söötade kulutus									
			Kartul		Ristik-heina-jahu		Kombi-neeritud jõusööt		Segavilja-jahu		Lõss	
			kg	sü	kg	sü	kg	sü	kg	sü	kg	sü
Adele Taal	14	20—50	1148	287	168	67	224	208	294	294	1722	287
	57	51—100	7718	1929	686	287	920	855	1246	1246	7144	1191
Anna Kiisler	2	20—50	160	40	24	10	28	26	44	44	24	4
	39	51—100	3130	782	457	190	551	512	852	852	4856	809
Asta Taal	46	51—100	3623	906	532	222	604	561	1065	1065	5330	888
Anna Kuuste	11	20—50	5150	137	77	32	88	81	154	154	1001	167
	14	51—100	699	157	89	37	125	116	212	212	1369	228
Marie Alumets	16	20—50	677	169	96	40	112	104	176	176	1344	224
	13	51—100	546	136	55	23	82	76	138	138	1086	181

jaoks rohkesti lõssi. Lõss aga on sigadele väärtuslikuks valgurikkaks söodaks, mille söötühik meil umbes 30 kopi-kaga kätte tuleb.

Peale selle võimaldab hulgaline ühekordsete emiste kasutamine valida nende hulgast väärtuslikumaiks osutu-nuid põhiemisteks.

Olles ühekordsete emiste kasulikkuses veendunud, tahame nende arvu edaspidi tublisti suurendada.

Põrsad võõrutame kahe kuu vanuselt. Selles eas on nende eluskaal keskmiselt 16—17 kg, mõnedel aga isegi üle 20 kg. Imetamisperioodil hakkame põrsastele lisa-sööta andma siis, kui näeme, et emapiimast enam ei jätku, hilje-malt aga nelja nädala vanuselt. Esialgu anname lisa-söödaks täispiima, millele lisame veidike odrajahukorti. Hiljem lisame piimale juba toorest odrajahu. Täispiimalt läheme järk-järgult üle lõssile.

Täispiima on meie kolhoosis lubatud kasutada 20 kg põrsa kohta, kuid emisetalitaja Erna Vaher, kellel on hea piimaanniga emised, kulutas 1956. aastal ühe põrsa kohta keskmiselt ainult 9 kg täispiima.

Puusütt ja savi ning joogiks puhast keedetud vett anname põrsastele kolmandast-neljandast elupäevast ala-tes. Joogiveele lisame veidi vase- ja rauavitrioli lahust.

Pärast võõrutamist lähevad põrsad peamiselt nuumi-

Tabel 6

1957. aasta maikuus

Kokku kulu- tatud sööt- ühikuid	Kokku söötmi- päevi	Kokku juurde- kasv kg	Juurdekasv ühe söötmi-päeva kohta	1 kg juurde- kasvuks kulutatud sü	1 kg juurde- kasvuks kulutatud kartuleid sü	1 kg juurde- kasvuks kulutatud jõusööta sü	Plaaniline juurdekasv grupis kg	Üleplaaniline juurdekasv gru- pis kg	Lisa-töötasuks arvatud liha kg
1143	400	181	452	6,0	1,5	2,7	92,75	88,25	6,64
5508	1791	1054	588	5,2	1,8	2,0	705,15	348,85	26,16
124	70	28	400	5,1	1,4	2,5	24,50	3,50	0,52
3145	1163	790	679	4,0	1,0	1,7	614,25	175,75	26,36
3642	1220	861	731	4,2	1,0	1,8	559,35	301,65	45,24
571	209	134	641	4,2	1,0	1,8	77,0	57,0	8,55
768	308	179	642	3,8	1,0	1,6	138,6	40,4	6,06
713	304	157	516	4,5	1,1	1,8	106,4	50,6	7,59
554	240	157	654	3,7	1,0	1,4	108,0	49,0	7,35

kute talitajate hooldada. Väikese grupi nuumikuid võivad emisetalitajad ka endale hooldamiseks jätta.

Võõrutatud põrsastele anname päevas 0,5 kg jõusööta, 1 kg kartuleid, 3 kg lõssi ning talvel heinajahu ja suvel haljassööta isu järgi. Söödaratsiooni suurendame iga 10 kg eluskaalu juurdekasvu järel.

Suurema osa sigadest realiseerime peekonisigadena 6—7 kuu vanuselt keskmiselt 100-kilogrammise eluskaaluga. Peekoniks realiseeritavatele sigadele on meil suurimaks päevaseks söötmisnormiks 1,5 kg jõusööta, 3 kg kartuleid ja 3 kg lõssi. Pekisigadele on nuumamisel normiks 2 kg jõusööta, 5 kg kartuleid ja 3 kg lõssi. Lisaks sellele anname muidugi heinajahu või haljassööta.

Niisuguste söötmisnormide juures on meil kuni 50 kg raskuste nuumikute ööpäevaseks juurdekasvuks ette nähtud 350 g ja üle 50 kg raskustel nuumikutel 450 g. Need näitajad on täielikult täidetavad ning söötade ratsionaalse kasutamise ja sigade hea hooldamise korral ka ületatavad. Nii saime me 1956. aastal nuumikute keskmiseks ööpäevaseks juurdekasvuks 505 g. Ühe kilogrammi eluskaalu juurdekasvuks kulutasime 4,43 söötühikut.

Üleplaanilisest juurdekasvust saavad talitajad lisatasuna 15% endale, kui nad seejuures ei kuluta ühe kilogrammi eluskaalu juurdekasvu peale üle 1,5 söötühiku kartulites ja 2,5 söötühiku jõusöödas. Kartuli ja jõusööda ülekulu korral langeb lisatasu poole võrra, sest meie ei taha saada suuri ööpäevaseid juurdekasve söötade raiskamisega, vaid normaalset juurdekasvu minimaalse söötade kulutusega.

Iga seatalitaja poolt kulutatud söötade kohta peame täpset arvestust. Samuti kaalume iga kuu lõpul kõik nuumikud ja seejärel arvestame välja, palju keegi talitajatest on kuu jooksul ühe kilogrammi eluskaalu juurdekasvu peale söötühikuid kulutanud. Saadud andmed kanname iga kuu lõpul vastavasse tabelisse, mille näitena toon siinjuures 1957. aasta maikuu tabeli (tabel 6).

Ühtlasi arvestame välja, palju üks või teine seatalitaja möödunud kuul saadud üleplaanilisest toodangust lisatöötasuks saab.

Nagu toodud tabelist näha, sai seatalitaja Adele Taal maikuu üleplaanilisest toodangust ainult 7,5% lisatöötasuks, sest ta kulutas nooremale rühmale jõusööta ja vanemale rühmale kartuleid rohkem, kui oli ette nähtud.

Niisugune täpne arvestamine võimaldab kontrollida

söötade kulutamist ja seatalitajate tööd. Samal ajal aga ergutab see seatalitajaid ökonoomselt söötasid kasutama ja sigade eest hästi hoolitsema, sest nende lisatöötasu sõltub sellest, kui palju üleplaanilist toodangut nad ilma defitsiitsete söötade ettenähtud hulga ülekulutamiseteta annavad.

Seatalitajate töötasu arvestamise aluseks on meil nii sigade kui ka põrsaste eluskaalu juurdekasv. 1957. aastal saavad nuumikute talitajad iga 13 kg nuumikute eluskaalu juurdekasvu eest ühe normipäeva. Seatalitajate töötasu oleme pidevalt korrigeerinud, vastavalt sigade söötmis- ja pidamistingimuste paranemisele. Näiteks 1954. aastal said nuumikutalitajad 10 kg eluskaalu juurdekasvu eest ühe normipäeva, 1955. aastal 11 kg eest ja 1956. aastal 12 kg eest ühe normipäeva.

Emisetalitaja saab iga kahekuuselt võõrutatud kuni 8 kg raskuse põrsa eest 1 normipäeva, 8—10 kg raskuse põrsa eest 2 normipäeva, 10—14 kg raskuse põrsa eest 3 normipäeva. Üle 14 kg raskuste põrsaste eest saab talitaja iga üle 14 kg olnud eluskaalu kilogrammi eest lisaks 0,25 normipäeva. Iga üle 18 kilogrammi raskuse põrsa eest saab talitaja 5 normipäeva.

Lisatasuks saab emisetalitaja ühe viiendiku põrsaste arvust, mis pesakonna kohta saadakse ja üles kasvatatakse üle seitsme põrsa.

Võib-olla tekib kahtlus, et meie seatalitajad teenivad vähe, kui me kõike grammidega arvestame. Et see nii ei ole, seda tõendavad näited meie parimate seatalitajate töötasudest. Emisetalitaja Erna Vaher töötas 1956. aastal välja 1203 normipäeva ja sai selle eest 9624 rbl. raha ja 2766 kg teravilja. Peale selle sai ta lisatöötasuks 12 põrsast. Nuumikute talitaja Adele Taal töötas välja 807 normipäeva ning sai 6456 rbl. raha ja 1856 kg teravilja ning Ilse Kesa 848 normipäeva eest 6784 rbl. raha ja 1950 kg teravilja. Peale selle said ka mõlemad nuumikutalitajad korralikku lisatöötasu, sest A. Taali nuumikute keskmine ööpäevane juurdekasv oli 537 g ja I. Kesa nuumikute juurdekasv 508 g.

Siiani on meil seakasvatuses veelgi paremate tulemuste saavutamist teataval määral takistanud ruumide kitsikus. 1957. aasta sügisel valmis meil aga uus neljarealine sigala 350 seale. See võimaldab seakasvatust suuresti laiendada ja ühtlasi ka selle intensiivsust tõsta.

Taimikasvatuses esineb veel mahajäävus

Kui loomakasvatuse alal oleme «Koidu» kolhoosis suutnud tõusta juba enam-vähem kindlalt jalule, siis taimikasvatuse osas on me saavutused senini jäänud kahjuks üpris kesisteks. Põllukultuuride saagid on madalad, ent veelgi halvem on olukord heina- ja karjamaade saagikusega. See kõik aga vajutab oma pitseri ka loomakasvatuse edasiarendamisele. Lehmade arv 100 hektari põllumajandusliku maa kohta on veel väike, kuid söödabaas praeguste tingimuste juures, ükskõik kuidas me seda ka ümber ei korraldaks, ei võimalda loomade arvu järsult suurendada. Praegu kasutame veel ostujõusööta, mis oleks vaja asendada oma majandis toodetud söötadega. Ka sealihatootmise suurendamiseks peaksime kasvatama senisest palju rohkem teravilja ja kartuleid. Need «agad» ja «oleksid» on sundinud meid palju kordi selle kallal päid murdma, kuidas asjad korda seada ka taimikasvatuse osas.

Mahajäävus taimikasvatuses on meil tingitud peamiselt kahest põhjusest — orgaaniliste väetiste vähesusest ja liigniiskusest.

Kõigepealt puudutaksin lühidalt orgaaniliste väetiste küsimust. Liigniiskuse juures tahaksin hiljem peatuda veidi pikemalt.

Mis me siis orgaanilise väetise koguste suurendamiseks oleme juba teinud ja mida me veel kavatseme teha?

Nagu teame, on suurel hulgal sõnniku tootmise tähtsaimaks eeltingimuseks rohke allapanu — õlgede ja põhu või alusturba olemasolu. Õlgede ja põhuga oleme me alati heaperemehelikult ümber käinud, ning sellest ajast saadik, kui me suutsime oma karja näljarežiimil pidamise lõpetada, nii et viimast kui õlekõrt ei tulnud enam loomadel hinge sees hoidmiseks kasutada, oleme hakanud oma põldudele ka palju rohkem sõnnikut andma. Kui näiteks 1951. aastal saime kokku 3830 tonni ja 1953. aastal 4320 tonni sõnnikut, siis 1956. aastal oli sõnnikukogus, mille vedasime põldudele, juba 6570 tonni, kuid ka see kogus on veel liiga väike.

Vähesel määral oleme allapanuks kasutanud ka turvast. 1956. aastal varusime ligi 1500 m³ ja 1957. aastal üle 2000 m³ alusturbast, kuid eriti suuri lootusi me edaspidiseks alusturbale ei julge rajada, sest kolhoosile lähim Kõksi turbaraba asub 15 km kaugusel. Ka on riigimetsa maa

peal asuvas Kõksi turbarabas veeolud siiani korrastamata ja raba tarbijate vahel jaotamata ning seetõttu tema kasutamine ka täiesti plaanitu. Praegu lõikab iga tarbija turvast juhuslikult, kust heaks arvab, ja kui see niiviisi edasi kestab, siis ei saa paari aasta pärast sellest rabast turvast enam keegi.

Seepärast rajamegi oma tulevikulootused peamiselt aluspõhule. Loodetavasti suudame lähema paari aasta jooksul oma heinamaad ära kuivendada ja kultuurseisundisse viia ning nendelt kultuurheinamaadelt saadava heina ja muidugi ka põldheina arvel tahame põhu loomade söödartsioonist täielikult välja lülitada. Selle põhu arvel, mis me praegu veel söödaks kasutame, saame sõnnikukogust praegusega võrreldes vähemalt kahekordseks suurendada.

Niisuguse sõnniku saamiseks, mis põllule andes ka tõesti hästi mõjub, on meie kogemustel ainuõigeks teeks ikkagi ainult sõnnikulaudas. Seepärast peamegi me noorkarja ja osa lüpsilehmi sõnnikulaudas. Et lehmad sõnnikulaudas sugugi halvemini ei lüpsa kui puhaslaudas, selle veenvaks tõendiks on meie parima lüpsja-karjatalitaja Sotsialistliku Töö Kangelase Pelageja Järvekülje lehmagrupp, mis asub sõnnikulaudas. Praegu saame sõnnikulaudades pidada ainult 75 lehma, seda just allapanu nappuse tõttu. Kui meil selles osas aga olukord laheneb, ja see peab lahenuma, siis ei ole sugugi võimatu, et me uue lauda ehitame sõnnikulaudana, kus hakkame loomi lahtiselt pidama. Lehmade lüpsmine selles laudas toimuks aga lüpsiplatsil.

Järgnevalt peatun veidi pikemalt ja üksikasjalisemalt liigniiskuse vastu võitlemise küsimuse juures, sest liigniiskus on olnud üks tähtsamaid tegureid, mis on takistanud meil vajaliku söödabaasi väljaehitamist. Et see küsimus on vabariigi paljudes kolhoosides aktuaalne, siis vast leiab maaparandustööde korraldamise juures pikemalt peatumine õigustust.

Maaparandusest oleneb meie tulevik

«Koidu» kolhoos asub Võrtsjärve madalikul. Maapinna reljeefi kujundavad mõne kilomeetri pikkused ja 0,5—1 km laiused madalad põldudeks ülesharitud voored ja nende vahel asuvad õhukesed sood või vesised ja kivised lepavõserikud, mis aste-astmelt Võrtsjärve suunas madalduvad, lõppedes 2—3 km laiuse madala Võrtsjärve-äärse luhaga.

Kogu kolhoosi territooriumile on iseloomulik, et kogu maa, välja arvatud vähesed liivakad vooreotsad, on «keede», s. o. kusagilt kaugemalt siia liikuva ja siin pinnale suruva põhjaveega. Kohati on selle põhjavee pealetulek nii tugev, et dreanaž juhib kanalisse ühehektariliselt maaalalt kuni liitri vett sekundis. Sellest surveisest põhjaveest ei ole küllastunud mitte üksnes voortevahelised väga vaheldusrikka aluspinnaga nõod, vaid ka voorte harjal asuvad põllud. Selle tõttu kuivavad põllud kevadel ja pärast vihma väga aeglaselt, mis tõsiselt takistab õigeaegse kevadkülvil kui ka sügiseste koristustööde läbiviimist. Niisugustel aastatel aga, nagu seda oli 1956. aasta, ikaldub suur osa saagist liigvee tõttu. Kolhoosi juhatusel on algusest peale olnud selge, et neis tingimustes on kõrgete ja kindlate saakide saamiseks esmase tähtsusega ulatuslik maakuivendus. Kalkulatsioon on juba väga lihtne: kui meil näiteks 1956. aastal ikaldus kartul umbes 40 hektaril, siis üksnes ikaldunud kartuli seemne väärtus teeb välja 120 000 rbl. ümber. Selle raha eest aga on võimalik kuivendada dreanažiga kuni 60 hektarit maad.

Üldisele «moele» järgnedes katsusime mõni aasta tagasi maid kuivendada kraaviadruga tõmmatud lahtiste kraavide abil. Kuid sellise põhjavee režiimiga maa kuivendamine suhteliselt madalate lahtiste kraavidega ei andnud soovitud tulemusi. Et viia põhjavesi nõutud sügavusele lahtiste kraavide abil, oleks tulnud need tõmmata väga tihedalt ja ka korrapäratult — mööda nõgusid. See aga oleks takistanud maa kasutamist. Peale selle ei jõuaks keegi meie kergelt varisevas pinnases lahtisi kraave korras hoida.

1955. aastal, kui riik võttis maade dreanažiga kuivendamisel tehtud kulutustest 50% enda kanda, oli meil selge, et on tulnud aeg loobuda senisest väärpraktikast maade kuivendamisel, mis meile kasu asemel ainult kahju oli toonud, ja asuda meie oludes ainuõigele teele: dreanaži ehitamisele nii põldude kui ka rohumaade kuivendamiseks.

Ehkki määruses oli ette nähtud, et melioratsioonitöid kolhoosides hakkavad tegema masina-traktorijaamad, ei jäänud me, käed rüpes, ootama, vaid asusime oma jõududega viivitamatult eeltöid tegema. Nii hankisime 60 000 savi- toru ning puumaterjali laud- ja freestorude valmistamiseks. Arvestades seda, et kolhoosil on ees väga palju tööd maaparanduse alal, palkasime spetsialisti, kes omas teadmiskogemusi ka maaparandustööde juhtimiseks. Samuti komp-

lekteerisime maaparandusbrigaadi, et alustada tööga kohe varakevadel. Talveperioodil selgitasime välja, et umbes 250 hektarit meie põldudest ja niitudest on aastatel 1900—1914 ja vähesel määral ka hiljem torutatud. Kuna need dreanaasisüsteemid olid aegade jooksul enamikus hoole tusse jäetud ja korrast ära läinud, kannatasid maad jällegi liigniiskuse all. Et need süsteemid lõplikult ei hukkuks, asusime esmajoones vanade süsteemide kordaseadmisele. Nii tegime 1956. aasta suvel paralleelselt uue dreanaazi ehitamisega 56 hektaril ka vanade drenide taastamistööd 150 hektari suurusel maa-alal. See töö oli meile heaks kooliks, mis andis rikkalikke kogemusi ja selgitas paljusid põhimõttelisi küsimusi dreanaazi ehituse ja korrahoiu alal ning muidugi ka rikete kõrvaldamiseks, kui kogu dreanaasisüsteem on lastud käest ära minna. Kuna dreanaazitööd, eriti vanade dreanaasisüsteemide taastamine, lähemal ajal peaksid muutuma väga laiaulatuslikuks, siis püüan alljärgnevas neid kogemusi edasi anda neile, kes selle tööga alles alustavad või vähemal määral tegemist on teinud.

Meie kogemustel tasub savitorudreanaazi taastamine end alati, sest lahtikaevamist ja korrastamist nõuab igal juhul ikkagi ainult väiksem osa drenisüsteemist. Isegi aastail 1900 ja enne seda pandud torud olid meil küllalt kõvad ja töötamiskõlblikud. Järelikult ei saa siis ka kulud taastamisel iialgi olla võrdsed uue dreanaazi ehitamisega. Kui siia hulka mitte lugeda eelvoolukraavide korrastamist, mis, kui kraav on võssa kasvanud ja täis settinud, võib uue kraavi kaevamisest kallimakski minna, siis läheb vana dreanaazisüsteemi korrastamine maksma tavaliselt 1/20—1/5 uue dreanaazi ehituskuludest, s. o. 100—400 rbl. hektari kohta. Kulukamad on ainult need juhud, kui süsteemi riknemine on tingitud nende ehitamise ajal drenidele vale kallaku planeerimisega tehtud vigadest. Näiteks oli meil juhus, kus põllu keskel suurema madaliku imejadreenid suubusid kogujadreeni, mis oli kuivendatava maa-ala suhtes peaaegu languseta. Kuna süsteemi ülemine osa siin languse puudumise tõttu lõpuks oli täiesti ummistunud ja tuli suures ulatuses kõik üles võtta ning kogujadreenile anda suurem langus, siis kujunes selle süsteemi korrastamisel töökulu suureks.

Sellest järeldub, et drenile liiga väikese või koguni mõne meetri pikkuse vastupidise languse andmist, eriti

süsteemi ülemises osas, ei tohi mingil tingimusel lubada, sest siin puudub ülalpool asuva vee surve, nagu see esineb süsteemi alamjooksul, ja suurema ummistuse tekkimine on paratamatu. Meie kogemustel ei ole isegi suuremad langusevead dreanaži alamjooksul enam otseselt ummistumist põhjustanud. Õige mitmel dreanažisüsteemil oli suudme osas koguni kuni 25 sentimeetrine vastupidine langus, kuid setteid torudes seal ei esinenud, sest ülevalt pealevalguva vee surve on siin nii tugev, et see viib kõik suudmest välja.

Sellega ei taha me muidugi ütelda, et süsteemi alamjooksul võiks lubada languse puudumist või koguni tõusu. Neis dreeni lõikudes, kus puudus langus, leidis alati pikuti mōranenud torusid. See on täiesti loomulik, sest talvel, kui vee surve on väikene, jäävad siia vesi ja setted seisma ja kui külm ulatub toruni, võivad vesi ja setted läbi külmudes toru ribadena laiali pressida. Meil leidis selliseid ribadena lõhkenud torusid isegi üle 100 sm sügaval asuvas dreenosades. Nii põhjustavad ka dreeni alumises osas languse planeerimises tehtud vead varem või hiljem ikkagi dreeni hävimise ning nad tuleb seetõttu taastamise käigus kõrvaldada, mida me ka tegime.

Väiksemas ulatuses esines meil niisugust dreenide ummistumist süsteemi ülemises osas ka teistes süsteemides. Et 1956. aasta suvi oli väga sademeterikas, siis muutis see niisuguste rikete parandamise veelgi kulukamaks, sest paratamatult tuli teha suuremaid lahtikaevamisi, mis aga vihmade tõttu tihti kokku varisesid ja veega täitusid. Kokkuvõttes kulutasime vanade dreenide korrastamisel keskmiselt veidi üle 300 rbl. hektari kohta.

Kui üldse maaparandustööks on sobiv just põuane suvi, siis eriti on kuiva aega vaja taastamistöödeks. Toob ju siin rikked ülalpool olev süsteemi osa töökohale kogu aeg seda rohkem vett, mida sademeterikkam on aasta ja aastaaeg.

Uute dreenide ehitamisel oleme sellepärast võtnud põhimõtteks:

- 1) mitte mingil tingimusel lubada dreenkraavi põhja «lainetamist»,

- 2) anda võimalikult suurem langus dreanaži ülemises osas, kus veesurve alles puudub. Alamjooksul võib langus väiksem olla, kuid see ei tohi puududa või olla vastupidine.

Teiseks suuremaks dreenide ummistumise põhjuseks oli meil pajujuurte torudesse sissekasvamine. Selle taga-

järjeks oli ummistunud dreenitorude ribadena lõhkikülmu- mine. Peab märkima, et samal ajal olid aga töotavais, korraliku langusega dreenides torud täiesti terved isegi siis, kui nad asusid ainult 30—40 sm sügavusel.

Paljudel juhtudel oli meil dreenaži ebakorrapärase töö- tamise põhjuseks ka see asjaolu, et suudmed ja eelvoolu- kraavid olid täiesti ummistunud. Samuti leidus mõnedes süsteemides halvasti põletatud torude kokkuvajumist ja teede kohal madalalt asetatud torude mōranemist.

Kohati leidus nõgudes, kus esines huumusrikkam, süga- vam mustmuld, tingituna nähtavasti kolloidseist setteist, torude ühenduskohtade ummistumist. Seetõttu esines näh- tus, kus toru oli täiesti tühi ja korras, aga vesi ei pääsenud torusse ja maa oli veest küllastunud.

Vanade dreenažisüsteemide projekte õnnestus meil arhiividest leida ainult osaliselt. Saadud projektid kergen- dasid siiski tunduvalt kuivendussüsteemide asukoha ja projekteerimise iseärasuste kindlaksmääramist.

Kõige sobivamaks ajaks ummistunud suudmete ja rikete asukohtade määramisel osutus kevad, kui dreenid pärast suurvett hakkasid töötama täiskoormusega. Sel ajal pres- sib vesi igast sette alla mattunud suudmest või rikke kohalt väiksema või suurema allikana välja, tihti koos mõningase hulga kollaka värvusega settega. Sel ajal märkisime rikete kohad ära, suudmed aga võimaluse korral avasime.

Suudme leidmise järel oli projekti järgi kerge kogu süs- teemi paigutust ära määrata. Korduvalt tuli aga lahend- da küsimus, kuidas ja kus on dreenid paigutatud neil alad- del, mille kohta projekt puudus, keegi ei teadnud ligiläheda- selt enam suudme asukohta ning seda, kas antud põlluosa üldse torutatud on. Niisuguseid väiksemaid unustatud süs- teeme oli meil päris palju. Need põlluosad jätsime algul vahele. Järk-järgult avastatud süsteemide kaudu selgines ikka enam ja enam, kuidas on lugu antud maatükiga, kas see on üldse torutatud või millise lõigu võib teadmata süs- teem haarata. Selle järel võis juba alustada põhjalikuma otsimisega oletatavas suudme asukohas. Tublisti kergen- dasid dreenide olemasolu ja asukoha määramist küntud maal künniviiludel leiduvad tunnused, nagu põhjakihtide tükikesed, toru killukesed jm., mis, kui nad asuvad enam- vähem ühel joonel, viitavad toru asukoha võimalikkusele. Leidnud säärase tunnuse, kaevasime arvatava dreeni suu- nale risti sügava renni ja jälgisime teraselt künnialuse kihi

värvi. Sügavamale aluskihti tungiv pealiskihi «kiri» viitaski kohale, kus on varem sügavamalt kaevatud, ja tavaliselt seal dreeni asuski.

Vanade dreenažisüsteemide korrastamisele asudes puhastasime kõigepealt lahtise äravoolukraavi, kuhu suubus süsteem, niisuguse sügavuseni, et kogujadreeni suudmeosa jäi vähemalt 20 cm pealepoole kraavis oleva vee pinda. Enne kraavi puhastamisele asumist tuleb kogujadreenile teha kontrollaugud suudmest mõnevõrra ülespoole ja loodimise teel kindlaks teha, kas dreeni suue on vajalikus sügavuses. Meil esines näiteks dreeni suudmeosas vastupidist langust kuni 25 sm, mis tingis suudmeosa allapoole laskmist ja sellega ka lahtise äravoolukraavi sügavat puhastamist.

Lahtise äravoolukraavi puhastamise järel seadsime korda dreeni suudmeosa kohani, kus torudes enam setteid ei olnud ja kus vesi vabalt voolas. Töö alguses, esimeste dreenide taastamise käigus, tegime seejärel kontrolliks lahtikaevamised veel kogujadreenil iga imejadreeni suubumise kohal, et korruga kontrollida nii koguja- kui ka imejadreeni korrasolekut. Edasi tegime kontrollaugud ka imejadreenide lõppu. Vajalik on selline kontroll näiteks juhul, kui antud maa-ala läheb taliteravilja alla, kus edasine remont on takistatud. Enamikul juhtudel aga, kui veevool suudmest paistis olevat normaalne, loobusime sellisest kontrollist. Selle asemel kontrollisime, kas põld kuivab ühtlaselt või jääb mõnes kohas dreeni kohal, eriti pärast suuremaid vihmahooge, veest täitunuks, mis viitab rikke olemasolule antud kohal. Meie kogemustel esines suurem osa rikkeid just kogujadreenides, imejadreenid seevastu olid enamikus korras.

Pärast rikke avastamist tegime kindlaks selle põhjuse. Kui põhjuseks oli kraavi põhja lainelisus, tuli muidugi kogu ummistunud dreenioosa lahti kaevata ja uuesti panna. Kui aga ummistuse põhjustas näiteks katkine toru või juurte torusse sissekasvamine, siis aitas sellest, kui rikke ja selle põhjuse kõrvaldamise järel torus setted lahti hõõrusime ja välja tõmbasime, nii et poolgi toru läbilõikest vabaks jäi. Töötama hakates puhastab dreeni end suurte sademete ajal juba ise lõplikult setteist.

Dreenažisüsteemide taastamise töö on kulukas just sellepärast, et ta on peaaegu 100%-liselt ainult käsitsi tehtav. Meie proovisime seda tööd ka mehhaniseerida, kasutades dreeni lahtikaevamiseks mitmekopalist ekskavaatorit, milli-

seid praegu toodab Tallinna Ekskavaatoritehas ja mille esik-eksemplar meil proovitöödel oli. Selgus aga, et väga raske on ekskavaatorit juhtida nii, et ta kaevaks kraavi täpselt dreeni kohale. Samuti on raske sügavust reguleerida nii, et ta drenitorusid puruks ei lõhuks. Tegelikult juhtus ikka nii, et ekskavaatori kopad lõhkusid mõne toru, ning ekskavaator oma suure raskusega muljus ja väristas töötamisel lahti — kergesti varisevaiks — kaevendi vertikaalsed seinad, nii et need peatselt sisse langesid. Töötavad dreniosad paiskasid avatud torude kohalt ja katkitehtud torudest ülalpool kaevendi vett täis, nii et lõppude lõpuks ei osanud neis vee- ja porimülkaks muutunud kaevendeis ka käsitsi enam midagi teha. Seega saab ainult kaevendite kinniajamise tööd edukalt buldooseri abil mehhaniseerida, muu aga tuleb paratamatult käsitsi teha. Sobivad on selleks tööks 2—3-mehelised töögrupid, millest igäühele on sobiv anda taastada omaette dreenaarisisüsteem terves ulatuses. Kuna nende töögruppide juhtimisest ja kontrollist oleneb õige tunduvalt töö kvaliteet ja maksumus, siis peab siin brigadir-melioraator alati käepärast olema. Meile tundub arusaamatuna nõudmine ja mõnede melioraatorite seisukoht, et ka taastamistöö jaoks tuleb täpne projekt teha. Võib-olla sobib see väga ühetüübiliste olude kohta, kus võime eeluurimise najal teha ka tegelikus töös enam-vähem paikapidava projekti ning eelarve. Meie oludes ei tulnud sellest küll midagi välja, ehkki ka meie koostöös Viljandi Territoriaalvalitsusega projekti tegime. Õige rekonstrueerimise saab teha ja õige töökoguse määrata meie arvates ikkagi ainult töö käigus.

Savitorudreenaarisisüsteemid on väga kaua säilivad, kui nende korrashoiu eest pidevalt hoolt kantakse. Meie avastasime ühe vana süsteemi, mis oli maa sees olnud juba vähemalt 70—80, aga võib-olla ka sadakond aastat, sest 1880.—90. aasta kaartidel polnud seda märgitud. Põldu oli enne viimase dreenaarisisüsteemi rajamist (1900.—1901. a.) kuivendatud lahtiste kraavidega. Järelikult pidi see vana süsteem siis juba «unustatud» olema. Selle vana dreenaarisisüsteemi mõned torud olid küll juba kaunis pehmed, kuid säilisid veel heas vormis ja vesi liikus neis drenides.

Lahtiste äravoolukraavide ja torusuudmete jooksev remont on savitorudreenaarisisüsteemi juures esmase tähtsusega. Jooksvalt peame avastama ja parandama ka kõik teised

rikked, mis drenides ilmnevad, ja vältima kõiki põhjusi, mis neid rikkeid võivad esile kutsuda.

Drenaazisüsteemide jooksvat remonti saab kõige edukamalt teha kohapealne põllu peremees — brigadir. Sellepärast oleme seisukohal, et kuivendussüsteemid tuleb pärast nende ehitamist või taastamist aktiga üle anda põllundusbrigadirile kui tema käsutusse antud kõige tähtsam põhi-kapital, millest oleneb põllundusbrigaadi töö edukus. Kes teine selle eest veel paremini hoolitsema peaks kui põllundusbrigadir?

Meie tulevikukavatsusi

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei seadis meie ette raske, kuid austava ülesande — lähema kahe-kolme aasta jooksul järele jõuda ja mööda minna Ameerika Ühendriikidest liha ja piima tootmises iga elaniku kohta. Meie, «Koidu» kolhoosi inimesed, ei taha siin mingil tingimusel pealtvaatajaiks jääda, vaid oleme kindlalt otsustanud anda ka omapoolse panuse selle suure üldrahvaliku ürituse eduka elluviimise heaks.

Milliseid teid ja võimalusi kavatseme me selleks kasutada, sellest mõni sõna järgnevalt.

Loomadele kindla söödabaasi loomiseks tahame kõigepealt täielikult korrastada põldheinakasvatuse, sest põldhein on odav ja hea sööt nii suvel haljassöödana kui ka talvel heina, heinajahu ja silona. Põldhein annab kõrget saaki ka tagasihoidlikult orgaanilise väetisega väetatud põldudel, kui kasutame küllaldaselt kunstväetist. Kunstväetisega aga varustatakse meie põllumajandust praegu rikkalikult. Kõrgesaagilise põldheina järel võime aga päris kindlasti loota ka häid tera- või rühvelviljade saake.

Ei saa öelda, et meil senini põldheina all vähe maad oleks olnud; oma 30—35% üldpõllupinnast on alati põldheina all olnud. Kahjuks on senini suur osa põldheina-väljadest olnud kolmanda-neljanda kasutusaasta põldheina, kust ristik juba välja on langenud. Iseenesest mõista ei saadud siit ka kuigi kõrgeid saake. Alates 1958. aastast tahame jõuda niikaugele, et kasvataksime ainult I ja II aasta põldheina. Põldheina uskulte tegime 1956. aastal 190 hektarit ja 1957. aastal 144 hektarit. Edaspidi aga peame jõudma niikaugele, et meil oleks igal aastal 400 hektarit head

ristikurikast põldheina, mis annaks 1500—2000 tonni saaki kuivheinas arvestatult. Esiteks kataksime sellega põhilselt koresöödavajaduse. Teiseks kataks see ka suurema osa haljassöödavajadusest, kuni oleme jõudnud rajada vajalikus ulatuses korraliku kamaraga karjakopleid.

Karjakopliite rajamisega hakkasime tõsisemalt tegelema 1955. aastal, mil rajasime kopleid umbes 25 ha ulatuses Kaarli lauda lähedasele põllule, mis selleks kõigiti sobib: on ligidal, on mullastikuomadustelt ja pinnareljeefilt karjakopliiteks sobivam kui põlluks. Pealegi asuvad põllu taga Võrtsjärve-äärsetel uhtmuldadel rohumaad, milledest pärast kuivendamist saab küllaldasel määral suurepäraselt karjamaad. Praegu tehakse seal 75 hektaril võsast laastamise ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimise töid. Pärast kuivendamist on osa sellest maast, kus on väärtuslikumatest taimeliikidest koosnev kamar, võimalik võtta otsekohe karjamaana kasutusele. Suurem osa vajab aga siiski ümberküüdi ja rohukamara uuskülvi.

Lisaks nimetatud 75-hektarilisele maa-alale on siin veel 100—150 hektarit samasugusel uhtmullal asuvat praegu vee all kannatavat maad, millest enamikku on seni kasutatud vähese saagiga niiduna. Pärast maaparandustööde läbiviimist võib saada ka sellest väga hea karjamaa. Sellega kujuneb meil kompaktne 200—250-hektariline maa-massiiv, mis kultuurkarjamaana rahuldab kuni 400 lehma suvise haljassöödavajaduse. See annab meile võimaluse koondada kogu lüpsikari suveperioodiks siia. Piimakarja koondamine ühele massiivile annab aga omakorda võimaluse kõige ökonoomsemalt organiseerida suvel piimakarja hooldamist, lüpsi ja piima käsitlemist ning transporditöid.

Mehhaniseerimist ja töö paremat organiseerimist soodustab eriti ka asjaolu, et maa-ala piirdele jäävad kaks suuremat, kokku kuni 200 lehma mahutavat lauta, milliseid on võimalik kasutada lüpsikohana ja varjualusena.

Teisest küljest annab sellise suure suvelaagri loomine võimaluse karja talvituskohtade lähedal, mis on hajutatult kogu kolhoosi territooriumil, kasutada laudalähedast maad silotaimede ja söödajuurvilja kui suuri vedusid nõudvate söötade kasvatamiseks ja nende kogumiseks lauda juures asuvatesse panipaikadesse, mis jällegi tunduvalt vähendab tootmiskulusid ja alandab piima omahinda.

Talvise söödabaasi tugevdamiseks tahame võtta kultuur-

heinamaade alla 200—250 hektarit sood, mis asub 20—50-hektariliste massiividena põldude vahel. Pool tööd nende soode kultuuri alla viimiseks on juba tehtud. 1956. aastal kuivendasime dreanaažiga 56 hektarit ja 1957. aastal lisasime, osalt vana kuivendussüsteemi taastamise korras, sellele niisama palju. Juba 1957. aasta kevadel läks sellest umbes 30 hektarit heinakultuuri alla. 1958. aastal loodame aga heina alla viia vähemalt 70 hektarit. Kolhoosi varustamiseks vajalike heinaseemnetega rajasime 1956. aastal 2 hektarit keraheina, 3 hektarit hariliku aruheina, 0,5 hektarit punase aruheina ja 2 hektarit aasurmika seemnepõlde reaskülvis. 1957. aastal suurendasime heinaseemnepõlde veel teist niipalju.

Missugused perspektiivid annab kolhoosi majandusele põldheinakasvatuse kordapanek ja kultuurrohumaade rajamine näidatud ulatuses, selle kohta lõpuks mõned arvestused (tabel 7).

Tabel 7

Kultuuri nimetus ja pindala	Saak hektarilt sü (seeme maha arva- tud)	Kogusaak ts—sü
400 ha põldheina	2500	10 000
250 ha karjakopleid	2200	5500
200 ha kultuurniite	2000	4000
400 ha söödateravilja	1500	6000
100 ha kartuleid	3750	3750
25 ha söödajuurvilja ja söödakapsast	4000	1000
200 ha kesakultuure	2000	4000
1000 ts söödaks minevat täispiima		350
15 000 ts lõssi		2500
ostujõusööt (õlikoogid, kliid)		1750
	Kokku:	38 350 ts—sü

Selle sööda arvel on meil võimalik loomi pidada ja neilt toodangut saada järgmiselt.

Pidada 500 lehma, keskmise toodanguga 4000 kg piima aastas. Seega kujuneb meil aastane piima kogutoodang 20 000 ts ehk ligi 800 ts piima 100 hektari põllumajandusliku maa kohta.

Kasvatada 2000 peekonisiga aastas, kogukaaluga 2000 tsentnerit ehk toota 100 hektari põllumaa kohta 150 ts sea-liha eluskaalus.

Pidada 2000 kana, keskmise toodanguga 150 muna kana kohta aastas.

Kasvatada üles igal aastal 250 noorveist.

Pidada 125 hobust ja 100 lammast.

Need on näitajad, millega meie kolhoosipere on otsustanud vastata partei üleskutsele, ja nende näitajateni me peame jõudma ja jõuamegi lähemal aastail.

А. Рохтла
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОДЕМ КОЛХОЗА „КОЙТ“

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja H. Avarsoo

Tehniline toimetaja E. Lumet

Korrektorid A. Kiho ja E. Järve

Ladumisele antud 4. II 1958. Trükkimisele antud
7. IV 1958. Paber 54×84, ¹/₁₆. Trükipoognaid 2,25.
Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,85. Arvu-
tuspooznaid 1,93. Trükiarv 3000. MB-03012. Tellimise
nr. 617. Trükikoda „Pioneer“, Tartu, Kastani 38.

Hind 50 kop.

50 kop

A-22078

//

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00392940 5